

KRIVIČNO PROCESNO ZAKONODAVSTVO I EFIKASNOST BORBE PROTIV KORUPTIVNIH KRIVIČNIH DELA

(NORMA I PRAKSA)

Prof. dr Stanko Bejatović

1. Opšte napomene

Efikasnost borbe protiv koruptivnih krivičnih dela, kao i kriminaliteta uopšte, zahteva ispunjenost ne malog broja preduslova. Među njima poseban značaj imaju oni krivičnoprocesnog karaktera, a u okviru njih pre svega krivično procesno zakonodavstvo shvaćeno u svojem širem značenju reči. I u teoriji i u praksi nesporna je kako njihova funkcionalna povezanost tako i činjenica da od kvaliteta zakonske norme, njene adekvatne primene u praksi, stepena zloupotrebe prava, kao i od organizacije i funkcionisanja pravosudnih institucija koje primenjuju zakonsku normu, u ne malom obimu, zavisi i stepen adekvatnosti države na polju borbe i protiv ove vrste kriminaliteta. Samo u slučaju kada određeni zakonski tekst odgovara savremenim zahtevima borbe protiv kriminaliteta, kada njegove norme nalaze adekvatnu primenu u praksi, kada se zloupotrebe prava svode na minimalne slučajeve ili pak samo na njegove pokušaje, i kada postoji adekvatna organizacija i funkcionisanje organa koji primenjuju ove zakonske propise (suda, tužilaštva i policije) stvoreni su preduslovi efikasne državne reakcije ne samo protiv ove vrste kriminaliteta već i kriminaliteta uopšte. Samo pod ovim uslovima krivično procesno zakonodavstvo je instrument efikasnosti državne reakcije na polju borbe protiv kriminaliteta uopšte a time koruptivnog kao jednog od njegovih najtežih oblika. Ovakva kauzalna povezanost između krivičnog procesnog zakonodavstva i efikasnosti postupanja nadležnih državnih organa posebno dolazi do izražaja upravo kod teških oblika kriminaliteta u koje spada u koruptivni kriminalitet, koji je na žalost osobenost ne samo našeg države već i poodavno globalni problem. Ovo iz razloga što je upravo kod ovih oblika kriminaliteta nesporna nužnost, neophodnost i opravdanost što efikasnije primene mera krivične prinude, a preduslov zato je i efikasan krivični postupak čiji stepen realizacije zavisi upravo od prednje navedenih pretpostavki.

Ako se prihvati postavljena hipoteza da krivično procesno zakonodavstvo (a pre svega Zakonik o krivič-

nom postupku kao njegov ključni reprezentant) stoji u kauzalnom odnosu sa stepenom efikasnosti krivičnog postupka, a time i efikasnosti borbe protiv kriminaliteta uopšte, odnosno da je samo adekvatno – savremeno krivično procesno zakonodavstvo, zakonodavstvo usklađeno sa društvenom stvarnošću u funkciji te efikasnosti onda se moraju postaviti, a potom i dati odgovori, na dva ključna pitanja. *Prvo*, koje to preduslove mora da ispunjava zakonski tekst da bi bio u funkciji efikasne borbe protiv kriminaliteta? *Drugo*, da li pozitivno krivično procesno zakonodavstvo Srbije ispunjava te preduslove i ukoliko ne šta bi trebalo preduzeti po tom pitanju?

Kada je reč o prvom pitanju onda treba konstatovati pre svega sledeće. Da bi konkretne krivičnoprocesne norme bile u funkciji kriminalne politike, a time, posmatrano sa aspekta ove vrste kriminaliteta, i u funkciji prevencije koruptivnog ponašanja, treba da odgovaraju savremenim zahtevima borbe protiv kriminaliteta, da budu usklađeni sa relevantnim međunarodnim pravnim aktima iz ove oblasti, da budu usklađeni sa našom stvarnošću i da budu primenljivi. Normativni sistem krivičnog procesnog zakonodavstva jedne države treba da bude primenljiv, društveno racionalan i pravičan. Subjekti zaduženi za njihovu primenu (pre svega sudovi, javna tužilaštva i policija) treba da primenjuju norme u meri koja odgovara zakonskoj intenciji i stvarnim potrebama borbe protiv kriminaliteta. Svako odstupanje od tog dovodi do nesklada između normativnog i realnog, između onog što je zakonom propisano i onog što se dešava u praktičnoj primeni zakona. Zakon ne treba da propisuje one institute i ona rešenja koja se u praktičnoj primeni ne mogu realizovati ili nisu društveno opravdana. Sa druge strane, organi koji primenjuju zakon ne mogu da u takvom stepenu derogiraju zakonska rešenja da ih čine besmislenim i pretvaraju u deklarativne odredbe. Između normativnog i aplikativnog aspekta zakonske norme mora da se uspostavi jedna normalna i racionalna ekvivalencija, da i na jednoj i na drugoj strani postoji osećaj vrednosti o stvarnim društvenim potrebama i

